

Ennallistamisen ja maanpuolustukseen yhteistavoitteita määrittelevän työryhmän loppuraportti

Ennallistamisen ja maanpuolustuksen yhteishyötyjä
tarkasteleva työryhmä

Ennallistamisen ja maanpuolustukseen yhteistavoitteita määrittelevän työryhmän loppuraportti

Ennallistamisen ja maanpuolustuksen yhteishyötyjä tarkasteleva
työryhmä

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Valtioneuvosto
Ympäristöministeriö
CC BY-NC-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-383-419-4
ISSN pdf: 2490-0966

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2026

Ennallistamisen ja maanpuolustuksen yhteistavoitteita määrittelevän työryhmän loppuraportti

Valtioneuvoston julkaisu 2026:53

Julkaisija Valtioneuvosto

Yhteisötekijä Ennallistamisen ja maanpuolustuksen yhteishyötyjä tarkasteleva työryhmä
Kieli suomi

Sivumäärä 35

Tiivistelmä

Ympäristöministeriö asetti 30.10.2025 työryhmän elinympäristöjen ennallistamisen ja maanpuolustuksen yhteistavoitteiden määrittelemiseksi ja toteuttamiseksi sekä sellaisten ainoastaan maanpuolustukseen käytettävien alueiden tunnistamiseksi, joilla ennallistamisasetuksen edellyttämät toimet eivät ole yhteensopivia alueiden jatkuvan maanpuolustuskäytön kanssa.

Ennallistamisen ja maanpuolustuksen yhteishyödyt arvioitiin merkittäviksi. Erityisesti soiden ennallistamisella on maanpuolustuksellista merkitystä itäisessä ja pohjoisessa Suomessa. Näillä alueilla suopinta-alaa, joka hyödyttäisi maanpuolustusta, arvioidaan olevan vähintään 180 000 hehtaaria. Ennallistaminen edistää yhteiskunnan turvallisuutta monin tavoin myös epäsuorasti.

Työryhmä esittää jatkotoimenpiteinä ennallistamisen rahoituksen varmistamista EU:n tarjoamien rahoituskanavien kautta ja yksityistä rahoitusta lisäämällä sekä hallinnon kapasiteetti varmistamalla. Työryhmä tunnisti tarpeen säätää EU:n ennallistamisasetuksen mukainen poikkeus heikentämättömyysvelvoitteesta maanpuolustukseen liittyville hankkeille ja suunnitelmille sekä jatkaa ympäristö- ja puolustushallintojen yhteistyötä jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevilla alueilla. Työryhmä tunnisti maanpuolustuksellisen ennallistamisen suuren potentiaalin valtion mailla ja katsoi, että yksityismailla vapaaehtoisuus on toimien toteuttamisen lähtökohta.

Asiasanat luonnon monimuotoisuus, ennallistaminen, maanpuolustus, turvallisuus

ISBN PDF 978-952-383-419-4
Asianumero VN/28602/2025

ISSN PDF 2490-0966
Hankenumero YM039:00/2025

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-419-4>

Sisältö

1	Johdanto	6
2	Ennallistaminen, maanpuolustus ja turvallisuus	10
2.1	Maanpuolustuksen määrittely ja turvallisuusympäristö.....	10
2.2	Ennallistamisen ekologiset tavoitteet.....	10
2.3	Ennallistaminen ja yhteiskunnan turvallisuus sekä resilienssi	12
2.4	Ennallistamisen ja maanpuolustuksen yhteishyödyt	13
3	Maanpuolustuksen ja ennallistamisen yhteishyötyjen edistäminen	16
3.1	Hallinnollinen yhteistyö.....	16
3.2	Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevat alueet.....	16
3.2.1	Jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevien alueiden erityiset luontoarvot ja ympäristönsuojelu	17
3.3	Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen toiminta jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevien alueiden ulkopuolella.....	20
3.3.1	Valmiusrakentamiseen tarkoitetut alueet	20
3.3.2	Puolustusvoimien harjoitukset jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevien alueiden ulkopuolella	20
3.3.3	Ennallistaminen jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevien alueiden ulkopuolella.....	21
4	Pilottikohde	24
5	EU:n ennallistamisasetuksen toimeenpanon yhteensovittaminen maanpuolustuksen kanssa	25
5.1	Maanpuolustusta koskevat poikkeussäännökset ja niiden tulkinta	25
5.2	Maanpuolustuksen huomioiminen osana ennallistamisasetuksen toimeenpanoa	26
5.2.1	Jatkuvan maanpuolustuskäytön ylläpitämät luontotyytit ja lajien elinympäristöt	26
5.2.2	Muiden ennallistamis- tai palauttamistoimien tekeminen jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevilla alueilla	27
5.2.3	Valmiusrakentamiseen tarkoitetut alueet	28

6	Ennallistamisen kustannukset ja resurssit	29
6.1	Ennallistamisen kustannukset.....	29
6.2	Ennallistamisen rahoitus.....	30
7	Työryhmätyön johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset	32
	Liite 1. Ennallistamispotentialiaali itäisessä Suomessa	34

1 Johdanto

Työryhmä asetettiin selvittämään, mikä on ennallistamisen maanpuolustuksellinen merkitys Suomessa. Muuttuneen turvallisuusympäristön myötä eri tahot olivat esittäneen ajatuksia itäisen Suomen maaston luonnollisten etenemisesteiden hyödyntämisistä ja kunnostamisesta maanpuolustuksen tarpeisiin. Lähtökohtana oli, että maanpuolustuksen näkökulmasta esimerkiksi suot muodostavat eriasteisia esteitä etenemiselle ja ennallistamalla soita maaston kulkukelpoisuuteen maanpuolustuksen näkökulmasta on mahdollista vaikuttaa.

Vastaavia ajatuksia on esitetty muissakin EU:n itärajan maissa ja aiheesta on julkaistu selvityksiä. Ennallistamisen konkreettiset hyödyt maanpuolustukselle on siis jo toisaalla tunnustettu, minkä lisäksi ennallistaminen on useissa selvityksissä tunnustettu yhteiskuntien turvallisuutta ja resilienssiä lisääväksi toimeksi paitsi alueellisesti myös laajemmassa katsannossa globaalisti¹.

Luonnon tilan heikkenemisen estämiseksi luonnon tilaan suoraan kohdistuvia paineita on vähennettävä esimerkiksi maa-alueiden ja luonnonvarojen käytön kestävyyttä kehittämällä sekä laajentamalla luonnon monimuotoisuuden kestävä käytön periaatteita eri toimialoille ja sektoreille. Heikentymisen estämisen lisäksi luonnon tilaa on parannettava aktiivisin toimenpitein, kuten ennallistamisen, suojelun ja hoidon keinoin, laajasti eri ekosysteemeissä.

Luonnon tilan aktiivinen palauttaminen (ennallistaminen) on usein esimerkiksi soilla välttämätöntä suon luontaisemman vesitalouden palauttamiseksi ja kuivumisen sekä ojikoiden ravinne- sekä kiintoainesvalumien pysäyttämiseksi. Luonnon tilaa ja ekosysteemien toimintaa voidaan tukea ja parantaa myös jättämällä alueet ihmistoiminnan ulkopuolelle (ns. passiivinen ennallistaminen) kokonaan tai osittain.

1 Mm. IPBES. (2019) [Summary for policymakers of the global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services](#). IPBES secretariat., Bonn, Germany., GOV.UK (2026). [National security assessment on global ecosystems](#). UK. ja Kivimaa ym. (2026). Policy brief: [Suomen kokonaisturvallisuus perustuu ympäristön hyvään tilaan](#). Suomen ympäristökeskus.

Luonnon tilan parantaminen edistää myös luonnon virkistyskäyttöä, metsästys-, kalastus- ja marjastusmahdollisuuksia, alueiden veto- ja elinvoimaa sekä työllisyyttä, yhteiskunnan kykyä sietää yleistyviä sään ääri-ilmiöitä ja parantaa siten koko yhteiskunnan kestävyyttä. Ekosysteemien ennallistamisella voikin olla ekologisten tavoitteiden lisäksi myös monenlaisia muita yhteiskunnallisia tavoitteita, joita voidaan tapauskohtaisesti erikseen huomioida ennallistamistoimien kokonaisvaltaisessa suunnittelussa ja kohteiden vallinnassa.

Ennallistamisesta on keskusteltu Suomessa EU:n ennallistamisasetuksen toimeenpanoon valmistautumisen yhteydessä. Asetus astui voimaan 18.8.2024 ja sen toimeenpanoa varten laaditaan parhaillaan kansallista ennallistamissuunnitelmaa. Asetus edellyttää, että sen kustannusvaikuttavan toimeenpanon varmistamiseksi tunnistetaan synergiat muun muassa ilmastonmuutoksen hillitsemisen, ilmastonmuutoksen sopeutumisen ja maanpuolustuksellisten tavoitteiden kanssa. Ennallistamisasetuksen 7 artiklassa huomioidaan maanpuolustuksen edellytysten turvaaminen asetuksen ennallistamis-, palauttamis- ja heikentymättömyysvelvoitteita toimeenpantaessa. Työryhmän on ollut mahdollista tarkastella ennallistamisasetuksen toimeenpanoa myös maanpuolustuksen näkökulmasta.

Työryhmän asettaminen

Ympäristöministeriö asetti 30.10.2025 työryhmän elinympäristöjen ennallistamisen ja maanpuolustuksellisten yhteistavoitteiden määrittelemiseksi ja toteuttamiseksi sekä sellaisten ainoastaan maanpuolustukseen käytettävien alueiden tunnistamiseksi, joilla ennallistamisasetuksen edellyttämät toimet eivät ole yhteensopivia alueiden jatkuvan maanpuolustuskäytön kanssa.

Työryhmän toimikaudeksi asetettiin 30.10.2025–31.5.2026 ja sen puheenjohtajana toimi ylijohtaja Tarja Haaranen ympäristöministeriöstä ja varapuheenjohtajana erityisasiantuntija Sami Heikkilä puolustusministeriöstä. Työryhmä kokoontui kymmenen kertaa ja järjesti lisäksi keskeisille sidosryhmille webinaarin 12.5.2026.

Työryhmän tavoitteet ja tehtävät

1. Tunnistaa maanpuolustukseen ja ekosysteemien ennallistamiseen liittyvät yhteiset tavoitteet, koota niiden edellyttämät toimenpiteet valtion mailla ja yksityismailla sekä määritellä toimenpiteiden kohdentaminen, toimintatavat ja vastuutahot. Työryhmä tuottaa myös ehdotuksen toimenpiteiden rahoitustarpeista ja vaikutusten seurannan järjestämisestä.
2. Rajavyöhykkeellä ja rajanylityspaikkojen läheisyydessä sijaitsevien ennallistamispotentiaalia omaavien alueiden osalta työryhmä käynnistää pilottihankkeen ennallistamisen ja maanpuolustuksen tavoitteiden yhteensovittamiseksi ja ennallistamistoimien mahdollistamiseksi.
3. Jatkuvassa sotilaskäytössä olevien alueiden osalta työryhmä:
 - a. tunnistaa ne alueet, joilla ennallistamisen ja luonnonhoidon toimenpiteet eivät ole ristiriidassa alueen sotilaskäytön tavoitteiden kanssa. Tällaisilla alueilla edistetään ennallistamisen ja luonnonhoidon toimenpiteiden toimeenpanoa sekä sujuvoitetaan toimenpiteistä ja alueista vastaavien valtion organisaatioiden yhteistyötä ja toimintatapoja.
 - b. tunnistaa ne alueet, joilla ennallistamisasetuksen toimeenpanon edellyttämien toimien ei katsota olevan yhteensopivia asianomaisten alueiden jatkuvan sotilaskäytön kanssa.

Työryhmän jäsenet

Yksikön johtaja Anu Sallinen, puolustusministeriö

Ympäristöneuvos Olli Ojala, ympäristöministeriö

Ohjelmapäällikkö Maaret Väänänen, ympäristöministeriö

Erytisasiantuntija Anu Koivisto, maa- ja metsätalousministeriö

Erytisasiantuntija Siina Lepola-Lång, työ- ja elinkeinoministeriö

Majuri Ville Mannonen, Puolustusvoimat

Ympäristöpäällikkö Henna-Mari Havana, Rajavartiolaitos

Maankäyttöpäällikkö Riikka Myllylä, Metsähallitus Metsätalous Oy

Palveluomistaja Santtu Kareksela, Metsähallitus luontopalvelut

Metsästyksen erityisaseinatuntija Markus Pekkinen, Metsähallitus, Erä

Luonnonsuojelun asiantuntija Jussi-Tapio Roininen, Kaakkois-Suomen ELY-keskus

Työryhmän varajäsenet

Metsäneuvos Ville Schildt, maa- ja metsätalousministeriö

Majuri Hannu Korhonen, Puolustusvoimat

Suunnittelupäällikkö Matti Väisänen, Metsähallitus Metsätalous Oy

Toteutusvastaava Tanja Mustalahti, Metsähallitus luontopalvelut

Biodiversiteettikoordinaattori Pekka Heikkilä, Kaakkois-Suomen ELY-keskus

Työryhmän sihteerit

Asiantuntija Anna Hernberg, puolustusministeriö

Ympäristöasiantuntija Anna Kralik, Puolustusvoimat

Assistentti Kristiina Nurkka, ympäristöministeriö (tekninen sihteeri)

2 Ennallistaminen, maanpuolustus ja turvallisuus

2.1 Maanpuolustuksen määrittely ja turvallisuusympäristö

Maanpuolustuksella tarkoitetaan tässä työssä Suomen valtion alueellisen koskemattomuuden, itsenäisyyden ja laillisen yhteiskuntajärjestyksen sotilaallista puolustamista ulkoista uhkaa vastaan. Sotilaalliseen puolustamiseen osallistuvat Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos. Maanpuolustukseen katsotaan sisältyväksi myös Puolustusvoimien strategisia kumppaneita ja muita puolustusteollisuuden toimijoita. Osana liittokuntaa maanpuolustus tulkitaan koskevan myös esimerkiksi Nato-esikunnan ja -joukkojen toimintaa. Kansainväliset sopimukset kuten DCA-sopimus sisältävät lisäksi maanpuolustukseen sisältyviä toimintoja.

Suomen turvallisuusympäristö on Venäjän hyökkäyssodan seurauksena muuttunut. Nato-jäsenyyden, Yhdysvaltojen kanssa solmitun DCA-sopimuksen ja nousevan puolustusbudjetin myötä Puolustusvoimien, puolustusteollisuuden ja Puolustusvoimien kumppaneiden toiminta on lisääntynyt.

Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos toimivat lakissääteisten tehtäviensä toteuttamiseksi koko maassa. Puolustusvoimien jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevia alueita on yhteensä noin 280 000 ha. Näiden lisäksi Puolustusvoimilla ja Rajavartiolaitoksella on mahdollisuus toimia tietyin edellytyksin näiden alueiden ulkopuolella.

Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos kouluttavat vuosittain noin 20 000 varusmiestä ja -naista sekä noin 50 000 reserviläistä. Lisäksi organisaatiot järjestävät ja osallistuvat vuosittain kansainvälisiin harjoituksiin Suomessa ja ulkomailla.

2.2 Ennallistamisen ekologiset tavoitteet

Luonnon monimuotoisuus on ihmistoiminnan seurauksena vähentynyt globaalisti sekä paikallisesti. Monet ekosysteemit ovat menettäneet häiriönsieto- sekä palautumiskykyään ja luonnontilaiset elinympäristöt ovat vähentyneet ja

pirstoutuneet. Ekosysteemien ihmistoiminnasta johtuva muutos usein kiihdyttää ja vaikeuttaa ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista (kuva 1) sekä heikentää vesistöjen tilaa.

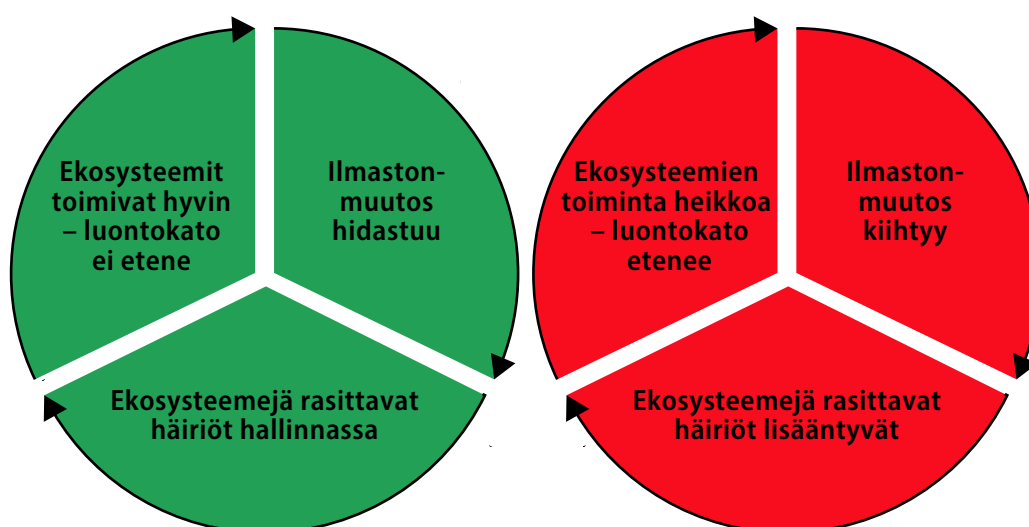
Luonnon tilan parantamisen yhteydessä ekologisella ennallistamisella tarkoitetaan toimia, joilla käynnistetään tai nopeutetaan ekosysteemin palautumista kohti luonnontilaa. Yleensä siis viitataan ihmisen muokkaamiin ekosysteemeihin kohdistuviin toimiin, jotka vähentävät ihmisen vaikutusta ja mahdollistavat ekosysteemin palautumisprosessin käynnistymisen, kohti luonnontilaisempaa ekosysteemiä. Tarvittavien toimien määrä ja luonne riippuvat ekosysteemistä, siihen aiemmin kohdistuneista paineista ja sen ennallistamista edeltäneestä muuttuneisuuden asteesta.

Soiden kohdalla yleinen ennallistamistoimenpide ja samalla Suomen yleisin ennallistamistoiminta on suoekosysteemin muuttunutta tilaa ylläpitävän ojitusvaikutuksen poistaminen ojat tukkimalla tai patoamalla, minkä seurauksena suon hydrologia (vetisyys, virtaamat, valuma-alueen ravinteet) ja sen kautta kasvillisuus alkaa muuttua kohti luonnontilaista suoekosysteemiä. Toimenpiteenä on usein lisäksi ojitusvaiheen aikana kasvaneen puuston poisto kokonaan tai osittain, jotta suon luontainen avoimuus (avosuot kuten nevat) tai puoliavoimuus (rämeet) saadaan palautettua. Lopulta toimet tähtäävät suon luontaisen kasvillisuuden ja eliöstön ja niiden monimuotoisuuden palautumiseen, mikä kuitenkin kestää nykytiedon valossa selvästi kauemmin kuin suon yleisten rakennepiirteiden ja toiminnan kuten märkyiden ja hiilensidonnan palautuminen.

Toimenpide voi olla myös suojelun kautta tapahtuva ihmisvaikutuksen pois-sulkeminen, jolloin usein puhutaan passiivisesta ennallistamisesta, varsinaisten ekosysteemin kohdistuvien aktiivisten muokkaustoimien puuttuessa. Esimerkki passiivisesta ennallistamisesta Suomessa on kangasmetsien palautumaan jättäminen suojelun kautta. Eri syistä metsätaloustalouden ulkopuolella olevissa metsissä ekosysteemien luonnolliset prosessit vähitellen muokkaavat metsän rakennepiirteitä (esim. puuston järeys, lahoppuun määrä, lehtipuiden määrä) luonnontilaisempaan suuntaan, muutosnopeuden riippuen mm. metsän ominaispiirteistä (maaperä, puulajit) ja lähtötilasta.

Heikentyneiden elinympäristöjen tilan parantamistarpeet ovat mittavat. Pelkästään soita on Suomessa ojitettu noin 6 miljoonaa hehtaaria². Ojitukset vaikuttavat usein laajempaan suopinta-alaan kuin vain ojitusalue ja siten laajatkin suoyhdistymät voivat olla tilaltaan heikentyneitä niiden reunojen ojitusten vuoksi. Samoin osittain ojitetun suon ennallistaminen turvaa koko suon tilaa.

Kuvio 1. Ekosysteemien tilan ja ilmastonmuutoksen välinen yhteys

2.3 Ennallistaminen ja yhteiskunnan turvallisuus sekä resilienssi

Luontokato ja ilmastonmuutos voivat vaikuttaa suoraan ja välillisesti Suomen turvallisuusympäristöön. Etenkin arktisen alueen geopoliittinen asema tulee muuttumaan näiden ilmiöiden seurauksena. Globaali luontokadon pysäyttäminen ja ilmastonmuutoksen hillintä tukevat osaltaan pitkällä aikavälillä turvallisuusympäristön vakautta.³ Myös alueellinen elinvoima nähdään merkittävänä

2 Kaakinen ym. (2018). Luontotyyppien punainen kirja – Osa 1: Tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus & ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. s. 117–170. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4816-3>.

3 Mm. GOV.UK (2026) [National security assessment on global ecosystems](#).

turvallisuutta lisäävänä tekijänä erityisesti itäisessä sekä pohjoisessa Suomessa.^{4,5} Komission tiedonanto (COM(2026) 82 final) Euroopan itäisistä raja-alueista 'Strong regions for a safe Europe' tunnistaa myös alueiden elinvoimaisuuden merkittävänä turvallisuustekijänä.

Hyvin toimivat ekosysteemit muun muassa parantavat ja turvaavat vesistöjen tilaa sekä parantavat luonnon virkistyskäyttömahdollisuuksia. Monimuotoinen luonto tukee ihmisten omavaraisuutta kalastus-, metsästy- ja marjastusolosuhteiden säilyessä lisäten näin myös kykyä selvittää poikkeustilanteissa. Toimivien ekosysteemien merkitys ihmisten henkiselle resilienssille on suuri.

Monimuotoiset ekosysteemit kestävät paremmin ilmastonmuutoksen vuoksi yleistyviä sään ääri-ilmiöitä ja turvaavat siten mm. maa- ja metsätalouden sekä muiden ekosysteemien toiminnasta riippuvaisten elinkeinojen harjoittamista. Häiriöt elinkeinojen harjoittamisessa heijastuvat aluetalouteen ja sen myötä ihmisten hyvinvointiin sekä yhteiskunnan vakauteen. Laajamittaisilla häiriöillä voi olla vaikutusta myös laajemmin talouteen ja esimerkiksi ruokaturvaan.

Luonnon tarjoamat mahdollisuudet ja ekosysteemipalvelut ovat merkittävä alueellisen elinvoiman lähde. Retkeily- ja ulkoilumahdollisuudet sekä lähiluonto ovat merkittävä veto- ja pitovoimatekijä. Vetovoimainen luonto luo edellytykset myös matkailuun liittyville elinkeinoille. Ekosysteemien hyvä tila on siten tärkeää Suomen kokonaisturvallisuuden ja varautumisen kannalta.

2.4 Ennallistamisen ja maanpuolustuksen yhteishyödyt

Ekosysteemejä ennallistamalla on mahdollista tukea maanpuolustusta ja edesauttaa samalla luonnon monimuotoisuutta. Ennallistamistoimet etenkin ojitetuilla soilla ja kosteikoilla vaikuttavat maaperän kantavuuteen ja sen myötä sotilaalliseen liikkuvuuteen. Soita ja kosteikkoja ennallistamalla on mahdollista saada aikaan maanpuolustusta hyödyttävää estevaikutusta. Estevaikutukset vaikuttavat luonnollisesti myös omien joukkojen liikkuvuuteen.

Puustoisuus ja peitteisyys ovat maanpuolustukselle keskeisiä tekijöitä antaen joukoille muun muassa sirpale- ja näkösuojaa. Metsäluonnon näkökulmasta metsien peitteisyys hyödyttää erityisesti lajistoa, jotka tarvitsevat

4 Valtioneuvosto (2025) [Itäisen Suomen ohjelma](#). Valtioneuvoston julkaisu 2025:14.

5 Valtioneuvosto (2025) [Pohjoisen Suomen ohjelma](#). Valtioneuvoston julkaisu 2025:13.

varjoisuutta, kosteutta sekä elinympäristöjen jatkuvuutta (mm. yhtäjaksoisia kulkuyhteyksiä). Maahan kaatunut puusto ja lahopuu ovat puolestaan metsän ekologian kannalta keskeisiä rakennepiirteitä tarjoten monen lajin kannalta välttämättömän elinympäristön. Lahopuun määrää, puuston eri-ikäisrakenne ja metsäluontotyypeille luontainen peitteisyys sekä puulajikoostumus ovat metsien rakennepiirteitä, joihin pyritään vaikuttamaan niin suojelualueiden metsien ennallistamisessa ja hoidossa kuin talousmetsienkin luonnonhoidossa. Laajat myrskyjen kaatamien puiden muodostamat alueet ovat metsäluonnon monimuotoisuuden kannalta merkittäviä ja muodostavat samalla laajuudesta riippuen sotilaallista liikkuvuutta hankaloittavan kulkuesteen.

Maanpuolustuksen suunnittelussa huomioidaan alueellinen ja paikallinen luonnonympäristö, maastonmuodot ja sääolosuhteet. Suunnittelu mukautuu normaaleihin luonnonympäristön muutoksiin, joita syntyy muun muassa metsänhakkuiden seurauksena. Koska puusto ei merkittävästi rajoita esimerkiksi raskaan telakaluston liikkumista, sillä ei arvioida olevan yhtä merkittävää estevaikutusta kuin soiden ennallistamisella. Riittävä puusto voi kuitenkin antaa huomattavaa sirpale- ja näkösuojaa joukoille. Paloturvallisuuden varmistaminen voi myös edellyttää paloherkkien toimintojen suojaamista esimerkiksi palokujia muodostamalla. Pienemmät avohakkuut strategisissa paikoissa ovat puolustuksen kannalta myös hyödyllisiä, mutta laajat avohakkuut voivat olla puolustuksen kannalta sellaisia, jotka edellyttävät puolustussuunnitelmien tarkistamista. Puolustussuunnittelua päivitetään aktiivisesti ja se mukautetaan aina luonnonolosuhteiden mukaisiksi.

Puolustusvoimien toimenpiteet, jotka vaikutuksiltaan muistuttavat ennallistamista, liittyvät usein joko harjoiteltavaan toimintaan (kulkuesteet) tai sen ympäristövaikutuksien hallintaan (veden virtaamisen hidastaminen). Toimenpiteiden tarkoituksena on mahdollistaa maanpuolustuksen harjoittelu. Maanpuolustuksen näkökannalta luonnollisten esteiden hyödyntäminen ja maaston käyttö kuuluvat osana maanpuolustuskoulutukseen. Nykyinen turvallisuusympäristö ja sen kehitys on osoittanut sen, että teknologian ja taistelunkuvan kehitys ei ole poistanut maaston huomioimisen merkitystä.

Jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevilla alueilla ekosysteemien ennallistaminen liittyy maanpuolustuksellisesta näkökulmasta estevaikutuksen luomiseen tai haitta-ainepäästöjen hallintaan. Ojia tukkimalla saadaan maa kosteammaksi ja vaikeutetaan kulkemista. Samalla mahdollisten haitta-aineiden kulkeutumista hidastetaan ja estetään. Puustoa ja esimerkiksi myrskyn kaatamia puita voidaan jättää korjaamatta mahdollistamaan harjoittelu hankalassa maastossa.

Varsinaiset tavoitteet maanpuolustuksellisessa ja ekologisissa tavoittein tehtävässä ennallistamisessa ovat erilaiset, mutta lopputulokset voivat olla luonnon monimuotoisuuden tai ekosysteemien toiminnan kannalta samat.

Ennallistamisella on mahdollista tukea maanpuolustusta. Maanpuolustuksen ja ennallistamisen yhteishyötyjä sekä maanpuolustuksen ennallistamiselle asettamien rajoitteiden tarkastelu tulee tehdä erikseen:

- jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevilla alueilla sekä
- jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevien alueiden ulkopuolella.

3 Maanpuolustuksen ja ennallistamisen yhteishyötyjen edistäminen

3.1 Hallinnollinen yhteistyö

Maanpuolustusta tukevan ennallistamisen edistämiseksi tarvitaan yhteistyötä valtioneuvostotasolla eri ministeriöiden kesken sekä alueellisella tasolla aluetason toimijoiden kesken:

- Ennallistamisen ja maanpuolustuksen yhteishyötyjen mahdollistamiseksi valtioneuvostotasolla ministeriöiden (YM, MMM, PLM, SM) yhteistyöllä varmistetaan valtakunnalliset suuntaviivat maanpuolustusta tukevan ennallistamisen kohdentumisesta ja resurssointi keinojen tehokkaaksi kartoittamiseksi. Esimerkiksi kansallisen ennallistamissuunnitelman tehokas ja vaikuttava toimeenpano edellyttävät eri tavoitteiden yhteensovittamista, eri rahoituskeinojen hyödyntämistä ja toimenpiteiden kohdentamista priorisoiduille alueille.
- Alueellisella tasolla ennallistamistoimenpiteitä koordinoivat ja toteuttavat tahot kuten Metsähallitus, Elinvoimakeskus ja Suomen Metsäkeskus tekevät tarvittavaa yhteistyötä Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen kanssa. Aluetason toimijoilla on keskeinen rooli eri toimien luomien rajoitteiden tunnistamisessa. Tilanteet muuttuvat ja maanpuolustustoiminta pitää mahdollistaa kaikissa olosuhteissa.

3.2 Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevat alueet

Jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevilla alueilla tarkoitetaan Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen jatkuvassa käytössä olevia alueita kuten varuskunta-, ampuma- ja harjoitus- sekä varastoalueita ja näihin alueisiin sovelletaan EU:n ennallistamisasetuksen ((EU) 2024/1991) 7 artiklan 1 kohtaa. Nämä alueet ovat pääsääntöisesti vuokrattu Metsähallitukselta, Puolustuskiinteistöiltä tai Finavialta puolustus- tai rajaturvallisuuskäyttöön sekä osoitettu alueidenkäytön suunnitelmissa erityisalueiksi. Valtaosa näistä alueista on Metsähallituksen ja kiinteä infrastruktuuri sekä rakennetut alueet Puolustuskiinteistöjen tai

Senaatti-kiinteistöjen hallinnassa. Lisäksi jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevia alueita ovat liittoumaan ja muun muassa DCA-sopimukseen perustuvat jatkuvassa käytössä olevat alueet sekä Puolustusvoimien strategisten kumppaneiden ja muiden puolustusteollisuuden toimijoiden jatkuvassa käytössä olevat alueet.

Sotaharjoituksiin tai Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen tehtävien hoitoon käytettäviä muita ei jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevia alueita kuten aluevalvontatehtäviin ja esimerkiksi rajavyöhykkeen rajavalvontatehtäviin käytettäviä alueita ei tulkita jatkuvassa maanpuolustuskäytössä oleviksi alueiksi.

3.2.1 Jatkuvasa maanpuolustuskäytössä olevien alueiden erityiset luontoarvot ja ympäristönsuojelu

Puolustusvoimat huomioi ympäristön ja luontovaikutukset kaikessa toiminnassaan. Puolustusvoimat on tehnyt pitkäjänteistä työtä ympäristön ja luontoarvojen huomioimiseksi toiminnassaan. Puolustusvoimien ympäristöstrategiassa korostetaan ympäristövastuullisuutta ja kestävyyttä, ympäristöriskien hallintaa ja ennakointia sekä kansainvälistä yhteistyötä. Puolustusvoimilla on koko organisaation kattava ISO 14001 ympäristöjärjestelmä, joka tukee vastuullisuuden toteuttamista. Parhaita ympäristönsuojelun käytänteitä jaetaan kansainvälisten yhteistyökumppaneiden kanssa ja edistetään vastuullisia toimintatapoja. Puolustusvoimien ympäristöarvot huomioivan toiminnan jatkuminen on tärkeää ennaltaehkäisevää työtä luontoarvojen turvaamiseksi.

Jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevilla alueilla ennallistamista tukevia vaikutuksia syntyy pääasiassa harjoittelun seurauksena syntyvistä luonnollista ekosysteemien häiriödynamiikkaa muistuttavista vaikutuksista. Ennallistamiseen vertautuvia vaikutuksia voi syntyä myös esimerkiksi palontorjuntatoimenpiteistä sekä ampuma- ja harjoitusalueiden pintavesien haitta-aineiden hallintatoimenpiteistä.

Metsähallitus vastaa pääosin luonnonsuojelusta Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen käytössä olevilla alueilla. Ympäristöhallinnon ja puolustushallinnon yhteistyöllä on onnistuttu yhteensovittamaan maanpuolustuksen ja luonnonsuojelun tarpeita. Harjoitustoiminnasta hyötyvät lajit ja luontotyypit sekä keinot niiden turvaamiseksi ovat hyvin tiedossa ja toimintatavat luontoarvojen turvaamiseksi ovat vakiintuneita.

- Jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevilla alueilla maanpuolustus on kaiken toiminnan ensisijainen tarkoitus ja hyödyt luonnon monimuotoisuudelle syntyvät maanpuolustusta palvelevan toiminnan ohessa.
- Vakiintunut yhteistyö harjoitustoiminnasta hyötyvien lajien ja luontotyyppeiden sekä muiden luontoarvojen turvaamiseksi jatkuu.

Puolustusvoimien alueilla on paljon luontoarvoja, usein sellaisia, jotka ovat muualta hävinneet. Osa luontoarvoista on säilynyt Puolustusvoimien toiminnan ja läsnäolon ansiosta. Puolustusvoimien toiminnalla on myös luontoarvoja heikentäviä vaikutuksia, joita pyritään minimoimaan ja ennaltaehkäisemään monin toimenpitein.

Luontoarvoja on turvattu ja lisätty mm. paahteisia ja avoimia elinympäristöjä turvaamalla ja parantamalla, piensoita ja muita kosteikkoja ennallistamalla, metsien luontoarvoja lisäämällä (elävän puuston säästäminen, peitteisyyden lisääminen ja lahopuun lisääminen), sekä kehittämällä ihmishäiriöistä vapaita alueita varoalueilla.

Puolustusvoimien käytössä olevilla alueilla merkittävät luontoarvot liittyvät usein avoimiin ja paahteisiin elinympäristöihin sekä niistä riippuvaiseen lajistoon, sillä ampuma- ja harjoitusalueet sijoittuvat käytännön syistä usein hiekkapohjaisille alueille. Puolustusvoimien toiminnan synnyttämä ja ylläpitämä avoimuus sekä maanpinnan häiriöt ovat monille tällaisia ympäristöjä suosiville lajeille edullisia. Erinomaisia esimerkkejä tällaisista lajeista ovat Taipalsaaren sotaharjoitusalueella esiintyvä äärimmäisen uhanalainen muurahaissinisiipi ja Säkylänharjun ampuma-alueella niin ikään äärimmäisen uhanalainen harjusinisiipi. Molempien lajien voidaan katsoa hyötyneen alueiden maanpuolustuskäytöstä ja lajien esiintymiä huomioidaan ja hoidetaan yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa.

Puolustusvoimien käytössä olevilla alueilla esiintyy yli 40 luontodirektiivin luontotyyppiä (Suojelualueiden kuviotietojärjestelmä SAKTI⁶). Pinta-alaltaan laaja-alaisimpia luontotyyppisiä ovat boreaaliset luonnonmetsät (9010) yli 10 000 hehtaaria, harjumetsät (9060) lähes 7 000 hehtaaria ja aapasuot (7310) yli 5 000 hehtaaria. Kuitenkaan edellä mainittujen luontotyyppien koko maan pinta-alosta Puolustusvoimien käytössä olevilla alueilla sijaitsee vain alle prosentin osuus.

Erilaisista dyyniluontotyypeistä merkittävä osuus sijaitsee Puolustusvoimien käytössä olevilla alueilla (Taulukko 1), mikä tekee näistä alueista merkittäviä myös luonnon-suojelualueverkoston kattavuuden kannalta⁷. Toisaalta myös metsät ja niiden

6 Metsähallitus 2026.

7 Luontopalvelut, suojelualueverkoston korvaamattomuusanalyysi

lajisto hyötyvät sekä häiriöstä (ampuma-alueet, syntyvä lahopuu), että rauhasta (varoalueet). Myöskään suot eivät todennäköisesti merkittävästi kärsi toiminnasta, jos se ei edellytä suon tai sen laiteiden ojitusta tai ojituksen ylläpitämistä.

Taulukko 1. Luontodirektiivin luontotyyppit, joita esiintyy Puolustusvoiman käytössä olevilla valtion mailla yli 500 hehtaaria tai Suomen koko maan luontotyyppi esiintymistä yli 10 % (Metsähallitus luontopalvelut 2026).

Luontodirektiivin luontotyyppi	Pinta-ala (ha)	Arvio luontotyyppin pinta-alasta Suomessa (ns. suojelutasoarvio, CV)	Puolustusvoimien käytössä olevilla alueilla olevan luontotyyppin osuus koko luontotyyppin Suomen pinta-alasta
2320 – Kuivat kanerva- ja variksenmarjadyynit	790	1 000	79,05 %
2140 – Variksenmarjadyynit	63	80	78,20 %
2190 – Dyyrialueiden kosteat soistuneet painanteet	3	6	50,03 %
2120 – Liikkuvat rantakauradyynit	49	130	37,59 %
2130 – Kiinteät ruohokasvillisuuden peittämät dyynit	63	240	26,41 %
2110 – Liikkuvat alkiovaiheen dyynit	9	50	18,62 %
9060 – Harjumetsät	6 920	710 000	0,97 %
9010 – Luonnonmetsät	10 067	1 400 000	0,72 %
7110 – Keidassuot	2 199	816 000	0,27 %
7310 – Aapasuot	5 178	2 510 000	0,21 %
91D0 – Puustoiset suot	788	2 089 000	0,04 %

3.3 Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen toiminta jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevien alueiden ulkopuolella

Puolustusvoimilla ja Rajavartiolaitoksella on mahdollisuus lakisääteisten tehtävien toteuttamiseksi toimia jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevien alueidensa ulkopuolella. Puolustusvoimat järjestää säännöllisesti niin valtion kuin yksityistenkin omistamilla mailla harjoituksia jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevien alueiden ulkopuolella. Lisäksi aluevalvontatehtäviä toteutetaan merialueilla ja ilmatilassa. Rajavartiolaitos toteuttaa esimerkiksi alueellisen koskemattomuuden valvontaa säännöllisesti muiden omistamilla kiinteistöillä. Rajavyöhykkeellä on lisäksi runsaasti Rajavartiolaitoksen käytössä olevaa infrastruktuuria, jotka sijaitsevat jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevien alueiden ulkopuolella.

3.3.1 Valmiusrakentamiseen tarkoitetut alueet

Puolustusvoimien valmiusrakentamisen seurauksena on yksittäisissä tapauksissa mahdollista tuottaa ennallistamiseen verrattavia vaikutuksia. Strategisesti ja taktisesti tärkeät toimet eivät ole julkisia, eikä näitä luonnon ennallistamistai palauttamistoimia seurata tai raportoida. Valmiusrakentamiseen liittyvät ennallistamiseen verrattavat toimet ovat mittakaavaltaan vähäisiä Suomea koskevien ennallistamistavoitteiden näkökulmasta, minkä lisäksi niitä koskevat tiedot ovat turvaluokiteltuja, eivätkä siten julkisia.

3.3.2 Puolustusvoimien harjoitukset jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevien alueiden ulkopuolella

Puolustusvoimilla on lakisääteisten tehtävien toteuttamiseksi mahdollisuus harjoitella tietyin edellytyksin Puolustusvoimien alueiden ulkopuolella. Yksittäisten kiinteistöjen käytöstä Puolustusvoimat sopii maanomistajien kanssa. Kun harjoitellaan yksityisen omistamilla alueilla, otetaan ympäristö- ja luontoasiat erityisesti huomioon. Luonto- ja ympäristövaikutukset pyritään minimoimaan harjoituksia suunniteltaessa ja toteutettaessa. Suuria ja usein osin yksityismailla toteutettavia harjoituksia ajoittuu etenkin alkukesään ja loppuvuoteen koulutuskauden loppupuolelle. Sotaharjoitusten yhteydessä ei toteuteta ennallistamiseen vertautuvia toimia.

3.3.3 Ennallistaminen jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevien alueiden ulkopuolella

Valtaosa kaikesta ennallistamispotentiaalista sijaitsee jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevien alueiden ulkopuolella. Näillä alueilla valtaosa ennallistamisesta tehdään nykyisin ensisijaisesti ekologisin ja vesiensuojelullisin perustein. Itärajan alueella vaihtelevan levyisellä vyöhykkeellä ennallistamisella on myös merkittävää maanpuolustuksellista merkitystä.

Työryhmä tarkasteli ennallistamisen maanpuolustuksellisia hyötyjä laaja-alaisesti. Maanpuolustuksellisesta näkökulmasta ennallistamisen vaikutuksia arvioitiin muun muassa sotilaallisen liikkuvuuden, peitteisyyden ja luonnonolosuhteiden tarjoaman suojan näkökulmista. Koska puolustus suunnittelun yksityiskohdat eivät ole julkisia, tarkastelu toteutettiin yleisellä tasolla.

Tarkastelun tueksi toteutettiin potentiaalisten ennallistamisalueiden kartoitus rajatulla alueella kohdentuen 10 km levyiselle vyöhykkeelle Suomenlahdelta Lieksan pohjoispuolelle. Kartoitus keskittyi suomalaisiin kohteisiin ja siinä hyödynnettiin useiden organisaatioiden paikkatietoaineistoja. Kartoituksen perusteella tarkastellulla alueella arvioitiin olevan merkittävää ennallistamispotentiaalia sekä valtion että yksityisomisteisilla alueilla. Kartoituksen tarkempi kuvaus on esitetty liitteessä 1.

Maanpuolustuksen tavoitteena on pyrkiä ohjaamaan mahdollinen vihollinen eri toimenpitein puolustuksen kannalta edullisiin kohteisiin kuten metsäisille alueille. Ennallistamistoimenpitein on mahdollista tuottaa sotilaallista liikkuvuutta rajoittavaa estevaikutusta, joka esimerkiksi ennallistetun suon osalta heikentäisi sen kantavuutta ja rajoittaisi näin raskaan kaluston liikettä.

Venäjän vastaisen rajan alueella soiden ennallistamistoimenpitein saatava maanpuolustuksellinen hyöty arvioitiin merkittäväksi. Myös muualla Suomessa tunnistettiin alueita, joissa puolustuksellinen hyöty olisi huomattava. Erityisesti paksumman turvekerroksen sisältävät vähäpuustoiset kohteet arvioitiin sellaisiksi, joilla olisi mahdollista saavuttaa erityisesti maanpuolustuksellista hyötyä, mutta myös luontoarvoja ja vesien hyvää tilaa edistäviä yhteishyötyjä. Soita, joiden ennallistamisella voidaan saavuttaa maanpuolustuksellista hyötyä, arvioidaan teoreettisesti olevan vähintään 180 000 ha. Arvio perustuu Tapio Oy:n potentiaalisten ennallistamisalueiden kartoituksen (Liite 1) tuloksiin, jonka mukaan 10 km levyisellä vyöhykkeellä itärajalta potentiaalisia ennallistamiskohteita olisi noin 14 % kokonaispinta-alasta. Kartoituksen tulos laajennettiin laskennallisesti kattamaan Suomen ja Venäjän vastainen maaraja 10 km levyiselle vyöhykkeelle rajalinjasta. Arvio sisältää paljon epävarmuuksia, mutta antaa suuntaa antavan

kokonaiskuvan maanpuolustusta tukevan ennallistamispotentiaalin suuruudesta. Käytännössä maanpuolustusta tukevan ennallistamispotentiaalin vyöhyke ulottuu 10 km levyistä vyöhykettä huomattavasti laajemmalle vaihdellen aluekohtaisesti.

Työryhmän työssä tuli esiin myös maiseman peitteisyyden ja puustoisuuden maanpuolustuksellinen merkitys. Peitteinen ja puustoinen maisema tarjoaa näkö- ja sirpalesuojaa. Peitteisestä ja puustoisesta maisemasta on myös helppoa muokata tarvittaessa avoimempi.

Ennallistamistoimissa tulisi lisäksi huomioida ekologian ja luonnonsuojelun näkökulmat. Tällöin pyritään kohde- tai suotasa laajempaan maisematason (esim. valuma-alueet) tai valtakunnallisen tai Euroopan tason vaikutusten (esim. lajien ja luontotyyppien suojelutilanne) huomioimiseen. Ennallistamistoimenpiteiden laajemman vaikuttavuuden kannalta on keskeistä kuinka hyvin tällaisia ns. ekologisesti kokonaisvaltaisen kunnostamisen periaatteita voidaan toteuttaa maanomistusolosuhteilta ja käyttötavoitteiltaan erilaisilla aluekokonaisuuksilla. Näiden kokonaisuuksien luonnonsuojelullinen merkittävyys riippuu alueiden luontopiirteiden (luontotyypit ja lajit) ekologisesta harvinaisuudesta, uhanalaisuudesta ja elinympäristöjen muuttuneisuuden tilasta sekä siitä kuinka voimakkaita ekologiaa vuorovaikutuksia maiseman eri alueiden tai niihin liittyvien toimien välillä on. Ennallistamistoimenpiteillä voidaan saavuttaa lisääntynyttä vaikuttavuutta, jos pystytään muodostamaan rakenteellisesti toimivia kokonaisuuksia (esim. valuma-alueitasoisia kokonaisratkaisuja) tai luonnonsuojelullista toiminnallisuutta tukevia kokonaisuuksia (lajistollinen kytkettyvyys, kun saman luontotyypin kohteita lähellä toisiaan). Toimenpiteiden kustannustehokkuus puolestaan paranee, jos toimenpiteitä pystytään toteuttamaan kerralla laajemmilla alueilla.

Kokonaishyötyjä lisäävät myös ennallistamistyön suorat ja epäsuorat alue- taloudelliset vaikutukset kuten riista-, marjastus- ja kalastusmahdollisuuksien paraneminen sekä luontomatkailulle aiheutuvat hyödyt. Saavutettavat kokonaishyödyt ovat luonnollisesti riippuvaisia ennallistamistoimenpiteiden laajuudesta ja kohdentumisesta.

Haasteet maanpuolustuksen ja ennallistamisen yhteishyötyjen toteutumiselle ovat erilaiset jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevien alueiden ulkopuolella kuin maanpuolustuskäytössä olevilla alueilla. Ulkopuolisilla alueilla esimerkiksi maanomistusolot, rahoituksen riittävyys ja maankäytön erilaiset tavoitteet voivat olla esteenä sekä merkittävänä hidasteena ennallistamisen riittävän laajamittaiselle toteuttamiselle. Ennallistamisella ei myöskään saisi olla valtion rajat ylittäviä vaikutuksia eikä niistä saisi aiheutua haittaa muun muassa rajavalvonnalle tai

valmiusrakentamiselle. Erilaisten maanomistusolosuhteiden ja eri organisaatioiden yhteistyötä sujuvoitetaan mm. osana Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoa ja erillisissä hankkeissa kuten Priodiversity LIFE.

Maanomistajien ja yksityisten rahoittajien kiinnostus heikentyneiden elinympäristöjen ennallistamista kohtaan on kasvanut. Ennallistamisen maanpuolustuksellinen ulottuvuus todennäköisesti lisää ko. tahojen kiinnostusta merkittävästi. Pullonkaulaksi on tunnistettu epävarmuus ennallistamiskohteen maanpuolustuksellisesta merkittävydestä.

Työryhmä ehdottaa seuraavanlaisia toimenpiteitä ennallistamisen ja maanpuolustuksen yhteishyötyjen kohdentamiseksi:

- Elinvoimakeskusten johdolla laadittujen maakunnallisten LUMO-ohjelmien ja muiden eri toimijoiden ja rahoittajien toimia kohdentavien suunnitelmien (mm. ns. Helmi-keskittymät) avulla luodaan pohja monihyötyisten toimenpiteiden kohdentamiseen itäisessä Suomessa. Tällöin sekä ennallistamista että maanpuolustusta hyödyttäviä toimenpiteitä voidaan kohdentaa keskeisimmille alueille ja vaikuttavimmille kokonaisuuksille eri tavoitteita erottelematta.
 - Otetaan käyttöön toimintamalli, kuinka mm. yksityistä rahoitusta voitaisiin kohdentaa maanpuolustuksellisia hyötyjä tuottavaan ennallistamiseen LUMO-ohjelmissa ja muissa suunnitelmissa tunnistetuilla keskeisillä kohdentamisalueilla (ns. keskittymät ja painopistealueet).
- Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos luovat toimintamallin organisaatioihinsa maanpuolustuksellisen merkityksen todentamiseksi ja rajaturvallisuudelle aiheutuvien vaikutusten arvioimiseksi. Toimintamallin avulla vastataan yksityisten maanomistajien ja yksityisten rahoittajien kasvavaan kiinnostukseen tuottaa ennallistamisella myös maanpuolustuksellisia hyötyjä. Lisäksi toimintamallilla tuetaan julkishallinnon ennallistamissuunnittelua ja toteutusta.

4 Pilottikohde

Pilottikohteeksi valittiin Heinäsuon Ilomantsista, joka soveltui sijaintinsa vuoksi hyvin ennallistaminen ja maanpuolustus -työryhmän esittelykohteeksi. Päätös kohteen ennallistamisesta on tehty muilla perusteilla ennen työryhmän perustamista. Ennallistamisen perusteena on ollut kohteen arvokkaat ominaispiirteet.

Heinäsuon on metsäojitettu noin 1970–80-luvulla, minkä lisäksi suokokonaisuuden halki rakennettu tie on vaikuttanut osaltaan vesien virtaukseen suolla. Suon ojituksen myötä kuivahtanut merkittävästi ja rimpinevojen ala on pienentynyt silminnähden. Osa alueesta on kuitenkin säilynyt kosteana, eikä ole täysin muuttunut. Puuston määrä on myös lisääntynyt.

Ennen ojitusta Heinäsuon on ollut hyvin vähäpuustoinen ja paikoitellen erittäin vetinen suo. Heinäsuon on ollut osa laajempaa suokokonaisuutta, joka kerää vetensä Heinäsuonkankaan, Pieni Tepposenvaaran sekä Pienikankaan ympäristöstä. Heinäsuon ja sen alaosissa sijaitsevien lähteiden vesistä saa alkunsa Kumpupuro, joka virtaa Heinäsuon alaosista pohjoiseen.

Heinäsuon on suotyypeiltään ollut todennäköisesti osaltaan rimpinevaa, osin sara-rämettä ja saranevaa sekä lyhytkortisia suotyyppejä. Lisäksi luhtaisuutta on todennäköisesti esiintynyt etenkin puronvarressa. Ylempänä kankaiden reunoilla on saattanut olla myös lettoisia suotyyppejä.

Vuonna 2025 täytettävät ojalinjat avattiin metsurityönä. Keväällä 2026 ojat valtaosin täytettiin kokonaan ja osin padottiin kaivinkonetyönä yhteensä 22,3 hehtaarin alalla. Ojia täytettiin yhteensä noin 5 100 metriä. Lisäksi yläpuoliselta suoalueelta tulevia vesiä ohjattiin johdeojilla takaisin rimpijuotteihin, joita pitkin vesi on myös aikoinaan kulkenut. Tavoitteena on palauttaa suon luontainen vesitalous sekä erityisesti palauttaa rimpiset suotyypit. Ennallistamisesta on lisäksi vesiensuojelullista hyötyä alapuolisten vesistöjen kannalta.

5 EU:n ennallistamisasetuksen toimeenpanon yhteensovittaminen maanpuolustuksen kanssa

5.1 Maanpuolustusta koskevat poikkeussäännökset ja niiden tulkinta

EU:n ennallistamisasetus huomioi maanpuolustuksen erityistarpeet, ja niitä varten asetukseen on sisällytetty 7 artikla, jonka ensimmäisessä kohdassa säädetään poikkeus luontotyyppejä ja lajeja koskevista ennallistamis- ja palauttamistoimenpiteistä ja toisessa kohdassa säädetään poikkeus heikentämättömyysvelvoitteesta Natura 2000 -alueiden ulkopuolella.

1. Ottaessaan käyttöön ennallistamistoimenpiteitä 4 artiklan 1, 4 tai 7 kohdan tai 5 artiklan 1, 2 tai 5 kohdan soveltamiseksi jäsenvaltiot voivat jättää niiden ulkopuolelle alueet, joita käytetään ainoastaan maanpuolustukseen liittyvään toimintaan, jos näiden toimenpiteiden ei katsota olevan yhteensopivia kyseisten alueiden jatkuvan maanpuolustuskäytön kanssa.

2. Sovellettaessa 4 artiklan 14 ja 15 kohtaa ja 5 artiklan 11 ja 12 kohtaa jäsenvaltiot voivat säätää, että suunnitelmien ja hankkeiden, joiden ainoana tarkoituksena on maanpuolustus, oletetaan olevan erittäin tärkeän yleisen edun mukaisia.

Sovellettaessa 4 artiklan 14 ja 15 kohtaa ja 5 artiklan 11 ja 12 kohtaa jäsenvaltiot voivat vapauttaa suunnitelmat ja hankkeet, joiden ainoana tarkoituksena on maanpuolustus, velvoitteesta siihen, että vähemmän haitallisia vaihtoehtoisia ratkaisuja ei ole. Jos jäsenvaltio soveltaa tätä poikkeusta, jäsenvaltion on kuitenkin otettava käyttöön toimenpiteitä kyseisten suunnitelmien ja hankkeiden luontotyyppeihin kohdistuvien vaikutusten lieventämiseksi, siinä määrin kuin se on kohtuullista ja mahdollista.

Työryhmä tulkitsee artiklan ensimmäistä alakohtaa, siten että alueilla, joita käytetään ainoastaan maanpuolustukseen liittyvään toimintaan, tarkoitetaan Suomessa jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevia alueita. Näitä alueita ei 7 artiklan 1 kohdan mukaan koske alueilla esiintyvien luontotyyppien tai lajien elinympäristöjen ennallistamis- tai palauttamisveloitteet. Ennallistamisasetuksen heikentämättömyyttä koskevaa veloitetta kuitenkin lähtökohtaisesti sovelletaan luontotyyppien ja lajien esiintymiin riippumatta niiden sijainnista.

Työryhmä myös katsoo, että sovellettaessa 7 artiklan toista kohtaa suunnitelmat ja hankkeet, joiden ainoana tarkoituksena on maanpuolustus, voitaisiin kansallisesti säätää erityisen tärkeän yleisen edun mukaisiksi, joihin ei sovellettaisi vaihtoehdottomuusvaatimusta. Asetuksen edellytys kohtuullisista ja mahdollisista lieventämistoimista voitaisiin toteuttaa siten, että heikentämättömyysveloitetta ei sovellettaisi Natura 2000 -alueiden ulkopuolella sellaiseen Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen toimintaan, joka pohjautuu organisaatioissa hyväksytyihin ajantasaisten ympäristöohjeiden mukaisesti laadittuihin suunnitelmiin.

5.2 Maanpuolustuksen huomioiminen osana ennallistamisasetuksen toimeenpanoa

5.2.1 Jatkuvan maanpuolustuskäytön ylläpitämät luontotyypit ja lajien elinympäristöt

Jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevilla alueilla tapahtuva toiminta, jonka seurauksena alueilla esiintyvien luontotyyppien hyvässä tilassa oleva pinta-ala tai lajien elinympäristöjen pinta-ala säilyy tai kasvaa, on syytä lukea osaksi ennallistamisasetuksen toimeenpanoa. Monien jatkuvan maanpuolustuskäytön ylläpitämien luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen kohdalla ei ole käytännössä muita kustannustehokkaita keinoja niiden säilyttämiseksi. Jatkuvan maanpuolustuskäytön alueilla pääasiallisesti esiintyvien luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen palauttaminen maanpuolustusalueiden ulkopuolella ei olisi kustannustehokasta.

Kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa on käytettävissä toimenpideluokka MH04: Land use by military activities, joka soveltuu kuvaamaan Euroopan laajuisesti melko tyypillistä tilannetta, jossa jatkuva maanpuolustus ylläpitää luonnonarvoja.

Toimenpideluokan tavoitepinta-alat tulisi kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa määritellä sille tasolle, joka on realistisesti ajateltavissa ylläpidettävissä maanpuolustuskäytön jatkuessa. Koska alueiden jatkuvan maanpuolustuskäytön

kanssa ristiriidassa olevat ennallistamistoimenpiteet Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen alueilla on käytännössä luettu ulos ennallistamis- ja palauttamisvelvoitteiden piiristä, ei tavoitteiden toteutumattomuudesta voida ajatella olevan juridisia seurauksia.

Käytännössä rajatulla joukolla häiriöstä hyötyviä lajeja ja luontotyyppisiä nykyisenkaltainen jatkuva maanpuolustuskäyttö on hyvän tilan säilymisen edellytys. Esimerkiksi yli- tai alikulutuksesta aiheutuvaan elinympäristön heikkenemiseen ei sovellu 4 artiklassa 11 ja 12 kohdassa säädetty heikentämättömyysvelvoite, koska kummassakin tapauksessa on kyse 7 artiklassa tarkoitettusta tilanteesta, jossa ennallistaminen ei ole yhteensopivaa maanpuolustuskäytön kanssa.

5.2.2 Muiden ennallistamis- tai palauttamistoimien tekeminen jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevilla alueilla

Yksinomaan maanpuolustuskäytössä olevilla alueilla on myös osia, joilla voidaan tehdä toimia huonokuntoisten ekosysteemien ennallistamiseksi ja palauttamiseksi. Esimerkiksi harjoitusalueiden suoja-alueilla voidaan joissakin kohdin tehdä ennallistamista ilman, että sillä on vaikutusta alueiden sen hetkiseen tai tulevaan pääasialliseen käyttöön. Tarvittavat vesiensuojelutoimet voidaan myös toteuttaa ennallistamalla kosteikkoja ja viivyttämällä sekä sitomalla haitta-aineita ennallistetuilla alueilla.

Yksinomaan maanpuolustuskäytössä olevia alueita ei koske velvoite tehdä ennallistamis- tai palauttamistoimia, mikäli ne eivät ole yhteensopivia alueiden käytön kanssa, mutta niitä voidaan mahdollisuuksien mukaan tehdä ja ne voidaan huomioida osana Suomen kansallisia toimia. Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen alueita koskevien luontotyyppitietojen jakamiseen ja julkisuuteen ei ole tarpeellista tehdä muutoksia, vaan tehdyt toimenpiteet voidaan tarvittaessa huomioida ennallistamisasetuksen toimeenpanossa tilastotietona, ilman niihin liitettyä paikkatietoa.

Työryhmä katsoo, ettei heikentämättömyysvelvoitetta tule soveltaa luontotyyppi-esiintymiin, joiden ennallistaminen tai palauttaminen olisi ristiriidassa alueiden jatkuvan maanpuolustuskäytön kanssa. Lisäksi se katsoo, että jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevilla alueilla toteutettavien hankkeiden ja suunnitelmien ainoa tarkoitus on maanpuolustus. Näiltä osin on säädettävä Natura 2000 -alueiden ulkopuolella 7 artiklan 2 kohdan mukaisesta erittäin tärkeän yleisen edun poikkeuksesta, jonka osalta ei ole vaihtoehdottomuusvaatimusta.

5.2.3 Valmiusrakentamiseen tarkoitetut alueet

Ennallistamisasetuksen säädösten näkökulmasta puolustusvoimien valmiusrakentamiseen liittyvä ennallistaminen kohdistuu osin alueille, joiden voidaan katsoa olevan yksinomaan jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevia eikä niitä siten koske ennallistamis- tai palauttamisvelvoitteet.

Käytännössä kaikki ei-hyvässä tilassa olevien alueiden pinta-alat lasketaan mukaan ennallistamis- tai palauttamistavoitetta määriteltäessä. Seurantamenetelmien kehittyminen ratkaisee, kuinka kansallisen ennallistamissuunnitelman toimeenpanon ulkopuoliset toimet tullaan havaitsemaan ja huomioimaan ennallistamisen seurannassa. Selvää kuitenkin on, ettei näitä valmiusrakentamisen toimenpiteitä voida raportoida ennallistamisasetuksen toimeenpanona niiden turvaluokituksen vuoksi eikä siten ennallistettujen kohteiden heikentämättömyyttä koskevien velvoitteiden suoja käytännössä kohdistuisi puolustusvoimien valmiusrakentamisen yhteydessä ennallistamiin ei-julkisiin kohteisiin.

Yleinen heikentämättömyyttä koskeva velvoite auttaisi estämään hyvässä tilassa olevien luontotyyppien esiintymien heikentämistä ja samalla säilyttämään maanpuolustuksenkin kannalta tärkeitä kohteita.

6 Ennallistamisen kustannukset ja resurssit

6.1 Ennallistamisen kustannukset

Soiden ennallistamisen keskikustannusten on useissa arvioinneissa todettu olevan n. 1 000 €/ha, mikä sisältää myös suunnittelukuluja. Tällöin puhutaan ns. toimenpidehehtaareista eli pinta-alasta, jolla varsinaiset toimet (ojien tukkiminen ja patoaminen ja mahdollinen puuston poisto) tapahtuvat. Soiden ennallistamisella on usein myös vaikutusalue, joka voi tapauskohtaisesti olla huomattavasti toimenpidealaa laajempi, jolloin esimerkiksi vettyneen alueen (toimenpideala + vaikutusalue) hehtaarikohtainen kustannus on vastaavasti pienempi kuin 1 000 €/ha riippuen toimenpidealan ja vaikutusalueen pinta-alasuhteesta (hyötysuhde). Toimittaessa yksityisten maanomistajien mailla suunnittelukustannukset ovat keskimäärin valtionmailla tapahtuvaa toimintaa korkeammat. Myös yksityismaiden ja suojelualueiden rajoilla toimiminen voi nostaa toteutuskustannuksia tai rajoittaa toimintaa mahdollisten vettymishaittojen kautta.

Metsähallituksen Metsätalous Oy:n toteuttamien soiden ennallistamistoimien keskikustannusten on raportoitu olevan noin 1 000 €/ha. Lisäksi talouskäytössä olevilta ennallistamiskohteilta saadaan tapauskohtaisesti puunmyyntituloja. Nämä voivat monessa tapauksessa kompensoida kustannukset tai ennallistamistoimien yhteydessä voi syntyä voittoa. Isompien kokonaisuuksien kustannuksia arvioitaessa voitaneen ajatella kokonaiskustannusten oleva kymmeniä prosentteja pienempi kuin mitä 1 000 €/ha kustannuksilla muodostuisi, johtuen puunmyyntituloista ja vaikutusalueiden huomioimisesta.

Isompia aluetaloudellisia arviointeja tehtäessä on myös syytä huomioida ennallistamisen työllistävä vaikutus: ennallistettaessa syntyy usein huomattavaa kaivinkonetyötarvetta ja muita aluetaloudellisia kerrannaisvaikutuksia.

Ojitettujen soiden lisäksi ennallistamista tehdään myös itsessään ojittamattomilla, mutta suon viereisten tai muuten ulkopuolisten ojitusten kuivattamilla soilla. Tällöin ennallistaminen tapahtuu ohjaamalla suolle kuuluvaa ulkopuolisten ojitusten poisvievää vettä takaisin suolle. Tällainen ns. vesienpalautus toteutetaan yksinkertaisimmillaan reunaojan patoamisella ja siitä vedenjohtamiselle kaivettavaa lyhyttä ojaa pitkin suon keskustaa kohti. Toimenpide on yksinkertaisuutensa ja

pienialaisuutensa vuoksi huomattavan halpa: yhden vesienpalautustoimenpiteen (n. 1–2 palauttavan ojan kaivaminen ja niskaojan kevyt patoaminen) hinta Luontopalveluissa on 600 € vaikutusalueen ja vetisyyden muutoksen ollessa huomattava.

Vesienpalautustoiminta tuottaa myös tehokasta ravinteiden suodatuspalvelua, jonka hyödyn on laskettu olevan n. 1 000 €/vuosi per vesienpalautuskohde verrattuna vastaavan ravinnemäärä suodattamiseksi tarvittaviin muulla lailla toteutettuihin vesiensuojelurakenteisiin. Tällaisten hyötyjen eli vältettyjen suodatuskustannusten konkreettinen tapauskohtainen laskeminen ja huomioiminen on usein hankalaa, mutta isompien kokonaisuuksien kohdalla se olisi hyvä huomioida esimerkiksi vesistöjen tilan parantamisen synergiahyötynä ja tulevaisuudessa säästettävänä kuluina.

6.2 Ennallistamisen rahoitus

Ennallistamistavoitteiden saavuttaminen edellyttää merkittäviä lisäresursseja ennallistamistoimiin. Ennallistamistoimenpiteitä voidaan käytännössä rahoittaa valtion budjetista, EU:n rahoitusinstrumenteista ja/tai yksityisellä rahoituksella.

Tällä hetkellä merkittävin määrä soiden ennallistamista rahoitetaan valtion budjettivaroista tai Metsähallitus Metsätalous Oy:n toimesta osana Helmi-elinympäristö ohjelmaa. Kasvava määrä soiden ennallistamista toteutetaan myös muiden toimijoiden kuin valtion rahoituksella. Koska valtiontalouden tilanne on tiukka, muiden rahoituslähteiden merkitys korostuu.

Yksityisellä rahoituksella voi olla osansa ennallistamistoimien rahoituksessa ja etenkin maanpuolustusta tukeviin ennallistamistoimiin itäisessä Suomessa yksityiset rahoittajat ovat osoittaneet kiinnostusta. Rahoituksen kokonaistarpeen näkökulmasta yksityisen rahoituksen merkitystä on vaikeaa arvioida, mutta yksityisen rahoituksen täyden potentiaalin lunastamiseksi kannattaa suunnata erityisiä toimia maanpuolustusta hyödyttävän ennallistamisen rahoituksen kanavoimiseksi ja pullonkaulojen avaamiseksi.

EU:n uuden rahoituskauden 2028–2034 valmistelu on käynnissä. Komissio on julkaissut ehdotuksensa EU:n seuraavasta rahoituskehyskaudesta ja sen mukaan rahoitusta tullaan yksinkertaistamaan ja kansallista päätäntävaltaa rahoituksen kohdentamisesta tullaan todennäköisesti lisäämään.

Puolustuksen rahoitustaso on komission ehdotuksessa edelleen korkea. Nykyisen rahoituskauden keskeiset puolustusrahoitusmekanismit (Euroopan puolustusrahalto (EDF), Sotilaallinen liikkuvuus, Euroopan puolustusteollisuusohjelma, Yhteiset puolustushankinnat) eivät luontevasti tukeneet ennallistamistoimenpiteiden tapaisia puolustusta tukevia hankkeita. Uuden rahoituskauden osalta tilanne on vielä epävarma.

Todennäköistä on, että maanpuolustukselliseen ennallistamiseen ohjautuvan EU-rahoituksen kokonaismäärä riippuu ennen kaikkea kansallisista päätöksistä, kun EU:n seuraavan monivuotisen rahoituskehyskauden toimeenpanon yhteydessä laaditaan kansallinen alueiden ja keskushallinnon yhteinen kumppanuussuunnitelma. Kumppanuussuunnitelmien kautta kohdennetaan jäsenvaltioihin lähes puolet EU:n budjetista. Rahoituksen rajallisuus ja sille asetetut monet tavoitteet korostavat monihyötyisten toimenpiteiden tunnistamisen tärkeyttä ja niiden rahoittamisen kustannustehokkuutta.

Suomen oman puolustusbudjetin kautta on mahdollista rahoittaa maanpuolustusta tukevia ennallistamistoimia, jos toimet ovat lähtökohtaisesti maanpuolustuslähtöisiä. Tällaiset toimet voisivat olla esimerkiksi valmiusrakentamisen toimet, joilla olisi ennallistamistoimien kaltaisia vaikutuksia. Tällaisten toimenpiteiden määrä arvioidaan kuitenkin vähäiseksi. Puolustusvoimilla ei ole myöskään tällä hetkellä riittävää osaamista ja resursseja koordinoita ja toteuttaa suuressa mittakaavassa ennallistamistoimenpiteitä jatkuvassa maanpuolustuskäytössä olevien alueiden ulkopuolella.

Ympäristöhallinnon johdolla puolustushallinnon kanssa yhteistyössä toteutettavat ennallistamistoimet katsottiin käytännöllisimmäksi tavaksi edetä maanpuolustusta tukevien ennallistamistoimien toteuttamisessa jatkossakin.

7 Työryhmätyön johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Työryhmä teki seuraavat johtopäätökset ja esittää seuraavia jatkotoimia tunnistettujen ennallistamisen maanpuolustuksen yhteishyötyjen saavuttamiseksi. Työryhmä oli loppuraportista yksimielinen.

Maanpuolustusta tukevan ennallistamisen potentiaali: Soita ja turvemaita, joiden ennallistamisesta olisi maanpuolustuksellista hyötyä arvioidaan olevan vähintään 180 000 ha (ojitettu pinta-ala), käytännössä huomattavasti enemmän.

Rahoitus: Työryhmä ehdottaa maanpuolustusta hyödyttävän ennallistamisen rahoituksen turvaamista. Ennallistamisen maanpuolustuksellisen potentiaalin täysimääräinen hyödyntäminen edellyttää merkittävää ja pitkäaikaista rahoitusta. Maanpuolustusta tukevan ennallistamistoimien rahoitustarpeen arvioitiin olevan potentiaalisten alueiden suuren pinta-alan vuoksi merkittävä. Työryhmä arvioi rahoitustarpeen olevan vähintään 180 miljoonaa euroa, käytännössä huomattavasti suurempi.

Valtiontalouden tilanteen huomioiden työryhmä esittää ensisijaisesti kahta toimea, mutta suosittaa myös muiden rahoituksen saatavuuden lisäämiseen tähtäävien toimien jatkotarkastelua:

- EU:n seuraavan rahoituskaudella 2028–2034 maanpuolustusta hyödyttävään ennallistamiseen kohdennetaan riittävät resurssit kansallisesta kumppanuussuunnitelmasta sekä puolustuksen EU-rahoituksesta. Maanpuolustusta tukevien ennallistamistoimien vahvuudeksi tunnistettiin laajat yhteishyödyt eri politiikkatavoitteiden kanssa kuten luonnon monimuotoisuus, maanpuolustus, vesistöjen hyvä tila, ilmastonmuutoksen hillintä, luontomatkailu ja positiiviset aluetaloudelliset vaikutukset, mikä helpottanee rahoituskanavien muodostamista.
- Yksityisen rahoituksen ohjautumista maanpuolustusta tukevaan ennallistamiseen tuetaan ottamalla käyttöön toimintamalli, jossa Puolustusvoimat toimii maanpuolustuksellisen merkityksen todentajana ja Rajavartiolaitos rajaturvallisuudelle aiheutuvien vaikutusten arvioijana sekä Suomen metsäkeskus ja alueelliset elinvoimakeskukset tukevat toimien kohdentamisessa sekä neuvovat toteuttamisessa.

Hallinnon kapasiteetti: Poikkihallinnollista yhteistyötä ja resursointia tulee vahvistaa kaikilla hallinnon tasoilla mahdollisimman suuren maanpuolustuksellisen hyödyn ja muiden yhteishyötyjen saavuttamiseksi.

Vapaaehtoisuus lähtökohtana: Yksityisomisteisilla alueilla ennallistamistoimet tulee toteuttaa pohjautuen vapaaehtoisuuteen, johon hyviä toimeenpanokeinoja luontoarvoiltaan arvokkaimmilla kohteilla voivat olla Helmi- ja METSO-ohjelmat.

Valtion mailla suuri potentiaali: Valtion mailla maanpuolustusta hyödyttävän ennallistamisen potentiaali on suuri. Maanomistusolot mahdollistavat valtion mailla laaja-alaisten ja kustannusvaikuttavien toimintamallien käyttämisen. Valtion mailla ennallistamisen tavoitteena tulisi olla mahdollisimman laajojen yhteishyötyjen saavuttaminen eri tavoitteiden välillä.

Heikentämättömyysvelvoite: Työryhmä katsoo, että ennallistamisasetuksen 7 artiklan 2 kohdan hankkeita ja suunnitelmia koskeva poikkeus tulisi ottaa kansallisesti käyttöön säätämällä poikkeuksesta, jolla maanpuolustusta tukevien suunnitelmien ja hankkeiden osalta säädettäisiin niiden olevan erittäin tärkeän yleisen edun mukaisia.

Kansallinen ennallistamissuunnitelma: Työryhmä ehdottaa kansallisen ennallistamissuunnitelmaan lisättäväksi toimenpidettä jatkuvasta maanpuolustuskäytöstä hyötyvien lajien ja luontotyyppien hoidon jatkamisesta ympäristö- ja puolustushallinnon yhteistyössä tavoitteena säilyttää pinta-alat nykyisellään.

Liite 1. Ennallistamispotentiaali itäisessä Suomessa

Puolustusministeriö tilasi Tapio Oy:ltä potentiaalisten ennallistamisalueiden kartoituksen tukemaan työryhmän työtä. Kartoitus toteutettiin itärajasta 10 km sisämaahan levyiselle vyöhykkeelle Suomenlahdelta Lieksan pohjoispuolelle väliselle alueelle. Alueen laajuuteen vaikutti käytössä olevat resurssit ja selvityksen aikataulu. Kartoitus tehtiin paikkatietoanalyysin avulla ja siinä hyödynnettiin eri organisaatioiden kuten Maanmittauslaitoksen, Geologian tutkimuskeskuksen aineistoja. Potentiaalisten ennallistamisalueiden tunnistamisessa painotettiin sotilaalliseen liikkuvuuteen vaikuttavia tekijöitä kuten turpeen paksuutta, kohteiden laajuutta sekä kierrettävyyttä.

Kartoituksen loppuraportin⁸ johtopäätöksissä todetaan:

”Tarkasteluvyöhykkeellä oli runsaasti potentiaalisia ennallistettavia soita. Niiden pinta-ala oli yhteensä 72 tuhatta hehtaaria, mikä vastaa 14 % koko tarkasteluvyöhykkeestä. Yli 70 % potentiaalisista ennallistamiskohteista sijaitsi valtion tai yrityksen omistamilla kiinteistöillä. Rajan eteläisimmissä osissa, Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa, potentiaaliset ennallistettavat suot ovat pienialaisia ja erillään toisistaan. Pienialaiset suot ovat myös tärkeitä monimuotoisuudelle, eikä ennallistaminen olisi turhaa, mutta liikkumista vaikeuttavan vaikutuksen saamiseksi näiden maakuntien soiden ennallistaminen ei ole tehokas keino. Kivennäismaakaistaleita oli niin runsaasti, että hidaskulkuiset suot olisi edelleen helppo kiertää. Pohjois-Karjalassa tilanne on toinen. Erityisesti Tuupovaaraa pohjoisemmissä osissa tarkasteluvyöhykettä potentiaalisten ennallistettavien alueiden määrä on merkittävä, ja ne monesti muodostavat suuria yhtenäisiä alueita.

Tarkasteluyksikkönä käytettiin 1 x 1 kilometrin hilaruutuja ja suopolygoneja, jotka olivat edelleen melko suuria verrattuna siihen, kuinka pienen alueen sisällä luonnossa voi olla vaihtelua esimerkiksi kasvuolosuhteissa. Tarkastelussa ei huomioitu nykyisiä veden

8 Tapio Oy (2026). Potentiaalisten ennallistamisalueiden kartoitus, 25.3.2026

virtausreittejä, mikä käytännön vesienpalautuksen toteutuksessa on keskeinen asia. Vaikka selvitys kuvaa tilannetta laajasti, todellisen tilanteen selvittämiseksi tulisi tarkastella pienempiä alueita, vesien virtausreittejä ja maanpinnan korkeuksia, sekä lopulta käydä myös maastossa todentamassa veden kulkureitit. Lisäksi, vaikka ennallistamismahdollisuuksia on paljon, jotkin kohteet ovat helpommin ennallistettavissa kuin toiset. Kohteiden priorisointia sekä hyötyjen ja kustannusten suhteen arviointia pystyy jatkossa tekemään paikkatietotarkastelulla, kun tunnistetaan virtavesien patoamisen ja juoksutuksen aluemaiset vaikutukset. Saman pituisen ojan tukkiminen voi joissain tilanteissa vettää merkittävästi suuremman alueen kuin toisaalla. Merkittävimpien kohteiden tunnistamiseen tarvitaan laajempaa valuma-alueen mallinnusta. Luokittelussa käytetty raja tarkastella vain ojitettuja soita voi myös rajata osan potentiaalisista ennallistettavista pois, sillä välillä viereisen suon ojitus kuivattaa merkittävästi myös ojittamatonta suota. Jatkossa voisi tarkastella myös kuivuneita ojittamattomia soita hyödyntäen esimerkiksi vanhoja ilmakuvia.”

Kartoituksen tuloksista voidaan tehdä johtopäätös, että potentiaalisia ennallistamiskohteita on paljon. Myös maanpuolustuksellisesta näkökulmasta maanpuolustusta hyödyttäviä ennallistamiskohteita on runsaasti ja yhteishyötyjen saamisen potentiaali on valtakunnallisesti merkittävä vaikkakin se kohdistuu pääosin itärajan seudulle. Potentiaalisten yhteishyötyjen alue ulottuu koko itärajan pituudelle ja kauemmaksi kuin tarkasteluun valittu 10 km leveä vyöhyke. Tarkempi potentiaalisen yhteishyötyalueen sijainti ei ole julkista tietoa.

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
valtioneuvosto.fi
julkaisut.valtioneuvosto.fi

ISBN pdf: 978-952-383-419-4
ISSN pdf: 2490-0966